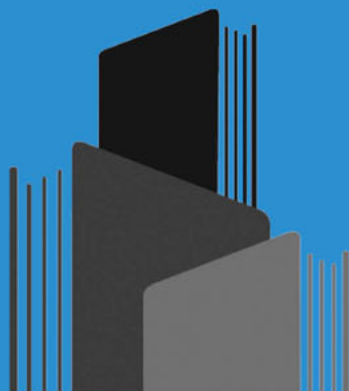

Rekomendacje uczestników Konferencji Programowej „Ku Nowej Polonistyce”

Uniwersytet Śląski w Katowicach,
30 kwietnia 2023

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
WYDAWNICTWO

Rekomendacje uczestników Konferencji Programowej „Ku Nowej Polonistyce”

Uniwersytet Śląski w Katowicach,
30 kwietnia 2023

Konferencja Programowa
Ku Nowej Polonistyce

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2023

Organizatorzy Konferencji Programowej „Ku Nowej Polonistyce”

Wstęp

Szanowni Państwo,
przedstawiamy dokument będący owocem obrad Konferencji Programowej „Ku Nowej Polonistyce”. Konferencja odbyła się na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (17–18.04.2023), a jej współorganizatorami były Uniwersytet Jagielloński w Krakowie oraz Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Konferencja miała charakter otwarty, zaproszenie zostało skierowane do wszystkich zainteresowanych nową dyscypliną.

Dokument zawiera rekomendacje dotyczące kształtu i funkcjonowania dyscypliny naukowej o nazwie „polonistyka” powołanej na mocy Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 11 października 2022 roku.

Rekomendacje zostały opracowane przez Radę Programową konferencji w sześciu obszarach problemowych, które uznano za najważniejsze dla przyszłości polonistyki. Rekomendacje nie rozwiązują wszystkich ważnych problemów, zawierają jednak m.in. konkretne postulaty skierowane do gremiów decyzyjnych dotyczące instytucjonalnych warunków funkcjonowania nowej dyscypliny. Ponadto przedstawiają propozycje odpowiedzi na pytania, które pojawiają się w środowiskach humanistycznych w związku z procesem powstawania Nowej Polonistyki. Mówimy o Nowej Polonistyce, ponieważ sądzimy, że nie ma powrotu do modelu uprawiania polonistyki sprzed lat, potrzebna jest natomiast nowa synteza tradycji i nowoczesności.

Rekomendacje były w znacznym zakresie konsultowane – już w trakcie ich powstawania – ze specjalistami z zakresu problematyki wyróżnionej w tytułach paneli, a ponadto zostały omówione, przedyskutowane oraz przyjęte w formie uchwały przez uczestników konferencji. Mamy nadzieję, że spotkają się one z zainteresowaniem nie tylko polonistów, lecz także badaczy z innych dyscyplin naukowych, zwłaszcza takich, z których polonistyka może się wyodrębnić jako dyscyplina zgodnie z „Uchwałą Rady Doskonałości Naukowej z dnia 13 lutego 2023 roku w sprawie zmian w klasyfikacji dziedzin i dyscyplin określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce”.

prof. dr hab. Adam Dziadek
Dziekan Wydziału Humanistycznego UŚ

prof. dr hab. Andrzej Skrendo
Przewodniczący Rady Programowej

Zaproszenie Rektorów

W związku z aktualizacją Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych, która wprowadza na listę dyscyplin m.in. polonistykę, powzięliśmy zamysł zorganizowania Konferencji Programowej „Ku Nowej Polonistyce” pod patronatem rektorów trzech uniwersytetów. Wsłuchując się w liczne głosy środowiska polskich humanistów, dostrzegliśmy potrzebę przeprowadzenia szerokiej dyskusji na temat nowej dyscypliny – zwłaszcza jej przedmiotu, organizacji, finansowania i ewaluacji badań naukowych w tej dyscyplinie oraz kształcenia polonistycznego na wszystkich poziomach edukacji.

Z wyrazami szacunku

prof. dr hab. Bogumiła Kaniewska

Rektor
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

prof. dr hab. Ryszard Koziółek

Rektor
Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach

prof. dr hab. Jacek Popiel

Rektor
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Obszar pierwszy:

Szanse polonistyki i jej społeczna rola

1. Ranga polonistyki w polityce naukowej i edukacyjnej państwa, a co za tym idzie – w systemie polskiej nauki i w polskim społeczeństwie, powinna być podobna do tej, jaką ma anglistyka w świecie anglosaskim czy romanistyka w krajach frankofońskich. Jest to niemożliwe bez zapewnienia jej mocnej pozycji „wyjściowej”, którą można uzyskać dzięki:

- a) decyzji o dziedziczeniu prestiżu przez badaczy i jednostki, które podejmą się dzieła tworzenia nowej polonistyki;
- b) uznaniu wysokiej rangi i wartości publikacji i publikatorów w języku polskim: jest to naturalny język prowadzenia refleksji nad polszczyzną i polską kulturą, w tym literaturą.

Polonistyka jako dyscyplina

2. Dyscyplina spełnia m.in. następujące funkcje:

- a) akumuluje i selekcjonuje wiedzę; lokalizuje prowadzone badania w całości wiedzy;
- b) sprzyja rozwojowi reguł i standardów profesjonalności;
- c) stanowi podstawę walidacji osiągnięć naukowych;
- d) zapewnia międzypokoleniową transmisję wiedzy oraz określa reguły kariery naukowej;
- e) ustala instytucjonalny status prowadzonych badań oraz ich miejsce w strukturze uczelni wyższej;
- f) wspiera społeczną legitymizację uzyskiwanej wiedzy oraz budowanie szacunku do języka polskiego i kultury polskiej;
- g) pozwala na prowadzenie zintegrowanych badań skupionych na języku polskim i kulturze polskiej w ramach jednej dyscypliny.

3. Nie istnieje wiedza pozadyscyplinarna. Dyscyplina nie stanowi przeszkody w prowadzeniu badań interdyscyplinarnych. Wiedza uzyskana w ramach takich badań zwykle zostaje zwrotnie odniesiona do wiedzy dyscyplinarnej, gdyż tylko ona dysponuje regułami profesjonalnej oceny osiągnięć.

4. Polonistyka jako dyscyplina obejmuje studia nad językiem polskim, literaturą i kulturą polską uprawiane w języku polskim jako języku podstawowym. Studia takie są obecnie prowadzone w ramach innych dyscyplin (wg uchwały RDN uprawia się je w siedmiu dyscyplinach).

5. Brak dyscypliny do badań polonistycznych niesie wiele zagrożeń:

- a) zaciera świadomość związku z różnorodną tradycją badań polonistycznych;
- b) osłabia poczucie wspólnoty środowisk polonistycznych oraz sprzyja ich rozproszonemu funkcjonowaniu, pozbawionemu instytucjonalnej identyfikacji;
- c) przyczynia się do erozji jednolitych standardów profesjonalizacji;
- d) zmniejsza potencjalny wpływ badań polonistycznych na inne dyscypliny, albowiem rodzi wrażenie, że badania te stanowią głos wydobywający się „znikąd”;
- e) wraz z postępującą marginalizacją społecznej roli literatury prowadzi do spadku znaczenia kultury humanistycznej jako takiej, podczas gdy należałoby rolę tę wzmacniać m.in. poprzez dowodzenie, że badanie literatury przynosi społecznie użyteczne efekty.

Dlaczego polonistyka?

6. Powołanie dyscypliny „polonistyka” ma potencjalnie wiele pozytywnych konsekwencji dla prowadzonych badań:

- a) w związku z tym, że ewaluowane są dyscypliny, a nie (jak wcześniej) jednostki naukowe, zapewnia instytucjonalny fundament i ochronę tychże badań, pod warunkiem jednak instytucjonalnego rozwiązania problemu kategorii dyscypliny w okresie „zerowym” jej istnienia;
- b) stwarza (co do zasady) perspektywę lepszego finansowania badań polonistycznych, dając instytucjom finansującym większe możliwości systemowego wsparcia (zaprojektowane na potrzeby polonistyki programy, granty, stypendia, edycje krytyczne, słowniki, poradniki językowe etc.);
- c) stanowi argument na rzecz zmiany reguł przyznawania punktów pismom naukowym wydawanym w języku polskim zajmującym się literaturą polską i językiem polskim;
- d) umożliwia osobną ścieżkę awansu zawodowego (panel w RDN);
- e) wzmacnia pozycję badań polonistycznych w ramach struktury uniwersytetu (osobny strumień finansowania);
- f) zapewnia bliższy związek prowadzonych badań naukowych z kształceniem, w tym z kształceniem nauczycielskim; polonistyka na mocy tradycji zawiera w sobie silny komponent dydaktyczny;

g) przyczynia się do promocji języka polskiego, literatury i kultury polskiej poza granicami kraju; stanowi instytucjonalne zaplecze badań polonistycznych prowadzonych w ośrodkach polonistyki zagranicznej; brak w kraju dyscypliny „polonistyka” – to znaczy systemu finansowania badań nad kulturą, literaturą polską oraz językiem polskim – znacznie osłabia te, i tak przeżywające poważny kryzys, ośrodki;

h) umożliwia prowadzenie aktywnej polityki językowej (zewnętrznej) w ramach Unii Europejskiej (por. ustalenia VI Forum Kultury Języka) oraz polityki wewnętrznej, gdy idzie o status języków regionalnych; warunkuje badania nad sytuacją językową i edukacyjną mniejszości polskiej w takich krajach, jak Litwa, Białoruś, Ukraina (i inne);

i) wzmacnia postulaty dalszej zmiany reguł ewaluacji, m.in. reformy trzeciego kryterium mówiącego o tzw. wpływie na otoczenie (obecnie szeroko pojęta działalność krytycznoliteracka, która określa rzeczywisty wpływ badań polonistycznych na całą kulturę, nie ma znaczenia ewaluacyjnego – co powoduje nieodwracalne szkody w odniesieniu do życia kulturalnego, tj. literackiego, teatralnego etc.);

j) stanowić może istotną odpowiedź na poczucie utraty sprawczości polonistów i dowartościowuje naukowy walor prowadzonych przez nich badań;

k) dookreśla indywidualne poczucie tożsamości polonistycznej;

l) podnosi rangę badań nad wszystkimi praktykami językowymi – artystycznymi, kulturowymi, naukowymi – które realizują się w polszczyźnie.

Rola polonistyki

7. W sytuacji współczesnej zapaści dyskursu publicznego istnieje potrzeba prowadzenia badań polonistycznych, dająca szansę istotnego wzrostu ich znaczenia społecznego:

a) w związku z tym, że w badaniach humanistycznych podmiot nie jest tzw. podmiotem nieusytuowanym, lecz stanowi część świata, który bada, kryteria autonomii polonistyki jako dyscypliny powinny być określane szeroko, co oznacza, że podejmowanie zobowiązań społecznych, w tym obywatelskich, należy do jej istotowych zadań;

b) polonistyka powinna ukazywać złożoność i bogactwo polskiej kultury, a tym samym strzec społeczeństwo przed zagrożeniami, jakie przynoszą monolityczne narracje retroaktywne, tj. zacierające poczucie historyczności na rzecz doraźnego używania historii w celu realizacji bieżących potrzeb politycznych; jako dyscy-

plina wspierająca się na poczuciu historyczności może chronić przed paralelnym niebezpieczeństwem esencjalizmu i relatywizmu poznawczego.

8. Badania polonistyczne powinny:

a) uwrażliwiać społeczeństwo na zjawiska niekorzystne dla kształtu dyskursów publicznych, na propagandę i manipulację;

b) budzić świadomość językową i poszerzać wiedzę na temat językowych mechanizmów zawłaszczania dyskursu publicznego przez ośrodki władzy politycznej;

c) budować opór przeciwko językowi nienawiści oraz językowym mechanizmom dominacji i wykluczenia;

d) pokazywać literaturę polską jako model dyskursu demokratycznego, tj. opartej na poszanowaniu odmienności i poszukiwaniu kompromisu;

e) uświadamiać różnorodność odmian i stylów języka polskiego oraz kształtować kulturę językową i umiejętność korzystania z zasobów stylistycznych polszczyzny;

f) wyrabiać w studentach przeświadczenie, że zajmowanie się literaturą polską (i szerzej – piśmiennictwem polskim) to uczestnictwo w ciągłej debacie na temat najważniejszych kwestii społecznych;

g) bronić autonomii estetycznej literatury jako dyskursu społecznego nieredukowalnego do innych dyskursów.

Obszar drugi:

Przedmioty badań polonistycznych

1. Badania polonistyczne, które dotyczą języka, literatury i kultury polskiej oraz praktyk tekstowych – ich powiązania z tradycją i nowoczesnością, mają charakter:

- a) wieloobszarowy,
- b) transdyscyplinarny,
- c) komparatystyczny.

2. Wydzielenie dyscypliny „polonistyka” stanowi z jednej strony szansę na przemyślenie jej specyfiki „wewnętrznej” manifestującej się ideami i metodami badawczymi oraz dystrybucją wytwarzanej w instytucjach naukowych wiedzy, z drugiej zaś – zwraca uwagę na jej związki z innymi dyscyplinami naukowymi i polami aktywności. Szczególne wyzwanie stanowi rozwój technologii informacyjnych i nowych mediów, zmieniających naszą kulturę, w tym status literatury i formy komunikacji.

3. Instytucjonalne potwierdzenie tożsamości dyscypliny uświadamia, sankcjonuje i scala aktywności kulturalne, akademickie, społeczne i edukacyjne prowadzone w kraju i w zagranicznych ośrodkach intelektualnych współkształtujących polskie dziedzictwo humanistyczne jako element tożsamości europejskiej i dobro uniwersalne.

„Badania podstawowe” polonistyki

4. Polonistyka bada i rozwija: polskie tradycje filologiczne, językoznawcze, historycznoliterackie, teoretycznoliterackie i komparatystyczne; relacje polskiej literatury, kultury i nauki o literaturze z dokonaniemi obcymi i innojęzycznymi w tych obszarach. Jako dyscyplina zapobiega zerwaniu ciągłości języka, literatury i kultury. Jednak prowadzenie polonistycznych „badań podstawowych” jest ważne nie tylko ze względu na ochronę i rozumienie kulturowego dziedzictwa, ale też ze względu na to, że stanowi bazę praktyk edukacyjnych. W wymiarze pragmatycznym polonistyka jest dziedziną nauki i edukacji wyrabiającą umiejętność krytycznego myślenia i (auto)refleksji.

5. Należy wspierać badania nad historyczną, teoretyczną i opisową poetyką tekstów literackich, użytkowych, naukowych, religijnych etc. w językach składa-

jących się na kulturę polską oraz porównawczo z innymi językami. Szczególnie ważny dziś jest naukowy, nieobciążony ideologicznie, namysł nad koncepcją literatury / kultury narodowej, kontekstami historii Polski i historii powszechnej, tradycjami piśmiennictwa tworzonego na ziemiach polskich i na emigracji, wielokulturowością, regionalnymi odmiennościami literatury, kanonem i warunkami jego tworzenia.

6. Polonistyka wiąże się z dbałością o integralność badań nad polską kulturą, literaturą, polskim językiem i rodzimymi praktykami tekstowymi oraz o kompletność rozmaitych obszarów eksploracji naukowych. Oznacza także przyjęcie odpowiedzialności za transmisję wiedzy z uniwersytetów do społeczeństwa (ze szczególnym uwzględnieniem szkół) oraz za kształtowanie i podtrzymywanie świadomości, że wspólny, macierzysty, dorobek kulturowy stanowi podstawę naszej tożsamości jako Europejczyków.

7. Polonistyka nie może tracić kontaktu z innymi dyscyplinami i subdyscyplinami. Jej nowoczesny kształt jawi się jako łączliwość np. z historią, geografiami humanistyczną, antropologią, socjologią, politologią, medioznawstwem, religioznawstwem, historią sztuki. Przyszłością polonistyki jest synergia między badaniami specjalistycznymi i multidyscyplinarnymi projektami, w których kompetencje polonistów nie zatracają się, lecz uwyraźniają.

8. Rekomenduje się przystępowanie do takich projektów, które w wyniku wydzielenia dyscypliny nie tylko nie powinny zanikać, lecz rozwijać się, stawiając polonistów na równi z ekspertami zajmującymi się krajobrazem, gospodarką czy ekonomią. Ta równoważność powinna wiązać się ze zmianą podejścia do finansowania badań polonistycznych, stanowiących nie dodatek do rozumienia i kształtowania współczesności, lecz zestaw narzędzi do tego niezbędnych. Wymaga to także docenienia polszczyzny jako podstawowego języka dyscypliny, nieupodrzędniania polskich czasopism (i wydawnictw) wobec zagranicznych oraz dostosowania systemu grantowego i ewaluacyjnego do możliwości i specyfiki badań polonistycznych – konieczna jest weryfikacja/zmiana kryteriów uprzywilejowujących nauki ścisłe.

9. Coraz większą rolę będą odgrywać badania nad semiotyką tekstów kultury, intersemiotycznością, retoryką przekazu modelowanego medialnie oraz intermedialnością. To właśnie w tym obszarze nasze badania mogą analizować i projektować wpływ technologii i mediów cyfrowych na język, sztukę, komunikację społeczną i naukową, a także edukację.

10. Wiedza w zakresie komunikacji powinna być szeroko udostępniana, od jej społecznego funkcjonowania bowiem zależy jakość komunikacji medialnej oraz ochrona użytkowników przed zagrożeniami, jakie niesie technologia pozostająca w służbie ideologii i zysku. Dyskusja nad systemami AI to dobry moment, by prezentować polonistykę jako dziedzinę wiedzy i umiejętności wyposażającą w nie tylko miękkie, ale także twarde narzędzia poznawcze i praktyczne.

11. Polonistyka w świecie nowych mediów stoi przed wyzwaniami, możliwościami i społecznymi zadaniami, które jednak potrzebują instytucjonalnego wsparcia. Nasza dyscyplina, nauczająca tego, jak analizować, interpretować, dyskutować, a więc i rozmontowywać dezinformacje, daje kompetencje niezbędne współczesnemu człowiekowi. Podkreślanie tego faktu powinno zastąpić dyskusje o małej użyteczności książek, czytania, badań nad językiem.

Polonistyka jako język krytyki

12. Po pierwsze, funkcja krytyczna polonistyki kształtuje poznawczą i społeczną kompetencję niezbędną do podtrzymywania i zapewnienia żywotności demokracji. Polonistyka powinna być sztuką performatywnego aktywizowania kapitału komunikacyjnego tkwiącego w każdym kanonie, dziele sztuki, akcie interpretacyjnym. Polonistyka animuje dyskusję na temat kanonu i obrzeży polskiej kultury w odniesieniu do:

- a) kultury europejskiej i ogólnoświatowej,
- b) relacji między tradycją a nowoczesnością,
- c) namysłu nad przyszłością.

13. Polonistyka ma charakter praktyki krytycznej; przeciwdziała zapoznawaniu różnic bądź uznawaniu którejs odmiany kulturowej za uniwersalną; wprowadza w wielość, ucząc mediacji / translacji wewnątrz kulturowej. Studia polonistyczne tak kształtowane byłyby praktyką wytwarzania społecznej tkanki łącznej, spełniając funkcję obywatelską.

Ważnym postulatem jest więc otwieranie przestrzeni uniwersyteckiej na otoczenie bliższe i dalsze, wypracowywanie miejsca dla „polonistycznych”, a więc opartych na docenieniu wieloznaczności, sposobów objaśniania zjawisk.

14. Przemyślenia wymaga funkcja krytyki literackiej / krytyki kultury w sytuacji, w której nie ma powrotu do praktyk oświeceniowych i odtwarzania pozycji autorytetu, a tradycyjne pole literackie zostało zdeprofesjonalizowane i sprywatyzowane. W tym obszarze polonistyka powinna porzucić retorykę strat na rzecz planu polilogu i dążyć do widzialności swych idei, praktyk i ekspertów.

Obszar trzeci: Infrastruktura polonistyki

(ewaluacja, granty, wydawnictwa, czasopisma, konkursy, miejsce polonistyki w strukturach uczelni)

Granice dyscypliny

1. Na mocy decyzji RDN dyscyplina „polonistyka” została wywiedziona nie tylko z językoznawstwa i literaturoznawstwa, ale także z wielu innych dyscyplin humanistycznych. Ponieważ zaś badania naukowe językoznawcze i literaturoznawcze o charakterze polonistycznym w naturalny sposób sięgają po dokonania innych dyscyplin, „nowa” polonistyka, budowana przez językoznawców i literaturoznawców, w oczywisty sposób będzie się na nie otwierać (zapewne powoli i ostrożnie).

2. Rdzeń polonistyki jako dyscypliny naukowej stanowią badania nad zjawiskami i procesami zaświadczonymi w językach składających się na kulturę polską od czasów najdawniejszych po współczesność, ze szczególnym uwzględnieniem literatury polskiej. Należy dążyć do utrzymania płynnych granic między polonistyką i (co najmniej) językoznawstwem, literaturoznawstwem, naukami o sztuce i naukami o kulturze oraz religii; umożliwi to wzajemne recenzowanie np. habilitacji i doktoratów. Ponadto polonistykę współtworzą badania komparatystyczne, w których wskazane zjawiska i procesy stanowią jeden z członów relacji, a także wszelkiego typu studia nad praktykami kulturowymi, w których język polski jest jednym z komponentów.

3. Ze względu na głęboką zależność polonistyki od głównych dyscyplin, z których została wyodrębniona, powinno być akceptowane prowadzenie badań polonistycznych oraz dydaktyki na kierunkach filologii polskiej zarówno w dyscyplinie „polonistyka”, jak i w dyscyplinach dotychczasowych: językoznawstwa i literaturoznawstwa.

4. Ważny wyróżnik polonistyki w stosunku do dyscyplin, z których została wyodrębniona, stanowi jej społeczna misja, w której skład wchodzi w szczególności:

- a) pielęgnowanie polszczyzny;
- b) rozwijanie w społeczeństwie kompetencji, świadomości i umiejętności komunikacyjnych w wielomedialnej kulturze;
- c) upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o języku polskim, literaturze i kulturze polskiej w kraju i za granicą;
- d) ochrona dziedzictwa języka polskiego, literatury i kultury polskiej;
- e) ochrona języków, literatur i kultur lokalnych oraz regionalnych;
- f) wpływanie na poziom i efektywność edukacji polonistycznej szkolnej oraz pozaszkolnej;
- g) edukacja Polonii, wspieranie jej kulturowego rozwoju i łączności z kulturą krajową; edukacja i promocja języka polskiego jako obcego.

Wpływ społeczny

5. Wpływu społecznego polonistyki nie należy oceniać według tych samych kryteriów, jak w wypadku innych dziedzin nauki, lecz najwyższą punktację powinny uzyskiwać te jednostki, które w sposób najwybitniejszy realizują opisaną (w punkcie „Granice dyscypliny”) społeczną misję tej dyscypliny. W wypadku polonistyki błędem byłoby ustanawianie ogólnych hierarchii między wartością wpływu międzynarodowego, krajowego i lokalnego.

6. Domeną oddziaływania polonistów winno być współanimowanie (z różnymi instytucjami: stowarzyszeniami, związkami twórczymi, bibliotekami, samorządami lokalnymi) życia kulturalnego w ośrodkach, w których działają uczelnie. Drugim – równie istotnym – polem jest współpraca ze szkołami wszystkich szczebli. Badanie wpływu społecznej dyscypliny powinno skupiać się na analizie intensywności działań na rzecz lokalnej społeczności (organizacja wydarzeń, oceny eksperckie, doradztwo dla nauczycieli polonistów, inicjatywy dydaktyczne, badania tradycji regionu).

7. Jako wyraźnie oczekiwane pole działalności uczelni należy też traktować współpracę z zagranicznymi szkołami wyższymi kształcącymi polonistów czy lektorów języka polskiego.

Czasopisma, wydawnictwa

8. Należy postulować dopisanie polonistyki do listy dyscyplin obecnych w poszczególnych tytułach czasopism naukowych. Chodzi przede wszystkim o czasopisma publikujące opracowania z zakresu dotychczasowych dyscyplin: językoznawstwa, literaturoznawstwa, nauk o kulturze i religii, nauk o sztuce, historii, filozofii.

9. Oprócz czasopism polskich i polskojęzycznych polonistyka mogłaby zostać przypisana do periodyków zagranicznych i obcojęzycznych, jeśli ich profil dopuszcza opracowania dotyczące języka, literatury i kultury polskiej bądź studia o charakterze komparatystycznym. Warto także rozważyć, czy te czasopisma zagraniczne, które publikują badania z zakresu literatury, języka i/lub kultury słowiańskiej, nie powinny zostać uznane za czasopisma dyscypliny „polonistyka”.

10. Ze sprawą wprowadzenia polonistyki do czasopism powinno wiązać się intensywne lobbowanie naszego środowiska za znaczącym zwiększeniem punktacji tych tytułów (dotyczy to również krajowych wydawnictw naukowych).

11. Przypisanie czasopism wydawanych w Polsce do dyscypliny „polonistyka” powinno wynikać z woli redakcji, a nie następować automatycznie.

12. Niezbędne jest zwiększenie liczby punktów za monografie polonistyczne wydawane w Polsce. Monografie – stanowiące zwieńczenie badań w humanistyce – nie powinny być niżej punktowane niż artykuł opublikowany w międzynarodowym czasopiśmie.

13. Postulujemy podniesienie punktacji i wzmocnienie udziału w ewaluacyjnych slotach prac materiałowo-źródłowych oraz dokumentalistycznych z zakresu języka polskiego i literatury polskiej (krytyczne edycje kanonu języka polskiego i literatury polskiej; publikacje dokumentacji źródeł z zakresu życia kulturalnego oraz literackiego; kompendia biobibliograficzne etc.).

Współczynniki, granty, konkursy

14. Należy podjąć działania zmierzające w kierunku wprowadzenia polonistów do gremiów eksperckich funduszy grantowych.

15. Przyznając granty na badania polonistyczne, w ocenie projektu oraz dorobku jego kierownika należy uwzględnić specyfikę dyscypliny. Należy więc postulować utworzenie polonistycznego panelu w obrębie konkursów NCN oraz ściśle polonistycznego modułu w konkursach NPRH.

16. Jedną z zasadniczych konsekwencji powołania dyscypliny powinno być do wartościowanie kształcenia polonistycznego na wszystkich szczeblach. Wskazane byłoby też uruchamianie przez ministerstwo (w trybie jawnym i przejrzystym) inicjatyw konkursowych dofinansowujących kształcenie nauczycieli języka polskiego, literatury i kultury polskiej; poprawiających jakość infrastruktury dydaktycznej w tym zakresie (na wszystkich szczeblach i etapach kształcenia), zmieniającej obraz polonistyki w przestrzeni publicznej.

Miejsce w strukturach uczelni

17. Sprawą o istotnym znaczeniu będzie gotowość (lub jej brak) władz poszczególnych uczelni, w których polonistyka nie ma obecnie autonomii organizacyjnej, do wyodrębnienia jednostek polonistycznych (np. instytutów). Stanowiłyby one trzon Rady Dyscypliny, czyli ciała mającego decydujący głos w kwestii postępowań o nadawanie stopni i tytułów naukowych oraz czuwania nad kształtem i jakością polonistycznego (akademickiego) kształcenia.

18. Nie należy tworzyć administracyjnych zachęt do włączania się różnych badaczy w krąg polonistyki, aby nie przekształciły się one w rodzaj przymusu, co nie przysłużyłoby się ani badaniom, ani dydaktyce.

Obszar czwarty: Międzynarodowość polonistyki

Polonistyka powinna być postrzegana w powiązaniu z międzynarodową areną zmagania o prestiż i widzialność, w której biorą udział całe państwa z użyciem wszelkich narzędzi wpływu. Sprawa prestiżu i widzialności polonistyki jest ściśle związana z analogicznymi wysiłkami oraz wyzwaniem stojącymi przed Polską i polską nauką jako całością. Na tym międzynarodowym obszarze polonistyka powinna być wspierana we wszystkich zauważanych przez jej przedstawicieli szansach, ale i w sytuacjach bezwzględnej konkurencji, w których zmagają się nie tylko z innymi dyscyplinami, ale z interesami wykraczającymi poza sprawy ściśle naukowe i edukacyjne, gdyż dotyczące Polski i tego, co polskie, w świecie. Specjalne czynne wspieranie polonistyki w tym zakresie należy przeto do historycznie doniosłych obowiązków Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, gdyż jest związane z polską racją stanu.

Nauka

Podlegając wszystkim obecnie obowiązującym rygorom ewaluacji, w tym przyjętym zasadom oceny umiędzynarodowienia m.in. przez publikacje w najwyższych punktowanych wydawnictwach i czasopismach naukowych, skuteczny rozwój polonistyki w warunkach specjalnej dodatkowej presji i konkurencji, z jaką mierzy się ta dyscyplina na arenie międzynarodowej, możliwy jest dzięki wsparciu jej specyficznych zadań, potencjałów i możliwości.

1. Należy promować i nagradzać udział polonistek i polonistów w międzynarodowych grupach badawczych, w sieciach naukowych, w których zawsze przypadek polskiego języka, polskiej literatury i kultury może być przez nich podnoszony i prezentowany. Równolegle należy rozwijać systemowe wsparcie dla uczonych spoza Polski (cudzoziemców), zajmujących się w swojej pracy badawczej językiem polskim, polską literaturą i kulturą – wsparcie dla udziału w polskim życiu naukowym, publikacjach obcojęzycznych poza krajem i polskojęzycznych w kraju, możliwości uzyskiwania dłuższych stypendiów w Polsce (szczególnie dla młodych uczonych), zdobywania nagród za wybitne osiągnięcia na tym polu etc. W szczególności należy zadbać o wykształcenie nowej generacji uczonych (cudzoziemców),

którzy pracując na uniwersytetach kręgu kultury europejskiej, będą się tam zajmowali językiem polskim, literaturą i kulturą polską.

2. Należy w sposób długofalowy wspierać programy badawcze ukazujące polski język, polską literaturę i kulturę we wszystkich kontekstach slawistycznych.

3. Należy przygotowywać programy finansujące badania komparatystyczne polskiego języka oraz rodzimej literatury i kultury w skali całego świata.

4. Należy wykorzystać szansę umiędzynarodowienia polonistyki jako dyscypliny badającej zjawiska będące częścią różnych procesów o skali globalnej (np. w ramach „literatury światowej”, krytyki postkolonialnej, zwrotu transnarodowego).

5. Postulujemy zdecydowane zróżnicowanie wydawnictw i czasopism najwyższej punktowanych w wykazie ministerialnym, który zbyt jednostronnie stawia na czasopisma anglojęzyczne, blokując możliwości publikacyjne oraz szanse współpracy z wydawnictwami oraz środowiskami naukowymi francuskimi, włoskimi, niemieckimi, japońskimi, koreańskimi, hiszpańskojęzycznymi i innymi, które reprezentują najwyższy poziom światowy (np. francuski „Septentrion”).

6. W strategicznym interesie Polski i polonistyki jest tworzenie dwu- i wielojęzycznych środowisk naukowych z komponentem polskim. Należy dodatkowo finansować pisma dwu- i wielojęzyczne z nieusuwalnym komponentem w języku polskim.

7. Postulujemy zdecydowane wsparcie dla wszystkich czasopism zagranicznych, które są otwarte na publikacje polonistyczne (włoski „Pl.it.”, amerykański „Polish Review”, kanadyjski „Canadian Slavonic Papers” i in.). Powinny się one znaleźć wysoko w wykazie ministerialnym, żeby dzięki coraz lepszym publikacjom polskich autorek i autorów podnosić ich prestiż.

8. Strategicznego wsparcia za pośrednictwem finansowania długoletnich programów badawczych wymagają korpusy dostępne online, które zawierają / będą zawierały dane na temat języka polskiego (w całości jego rozwoju historycznego i współczesności) oraz literatury polskiej. Korpusy w otwartym dostępie są czynnikiem decydującym o możliwości wzmocnienia międzynarodowości polonistyki.

9. Podstawę materialną międzynarodowości badań polonistycznych stanowią także archiwa z polonikami. Są one bezcennymi repozytoriami wiedzy o historii światowej obecności polskiego języka, polskiej literatury i kultury pośród innych języków, literatur oraz kultur. Postulujemy stworzenie wielkiego programu strategicznego „Światowe Archiwa Polonistyczne”, który wesprze budowanie międzynarodowych zespołów badawczych, gdzie polonistyczne językoznawstwo, literaturoznawstwo i inne spotkają się w naturalny sposób z wieloma lokalnymi

środowiskami naukowymi. Do zadań programu musi należeć finansowanie pełnej digitalizacji archiwów na zasadzie wolnego dostępu.

10. Zdecydowanego wsparcia finansowego przez wieloletnie programy wymaga przekładoznawstwo pozwalające na badanie tłumaczeń z wielu języków świata na język polski w całej ich historii, różnorodności rodzajowej oraz rozpiętości geograficznej.

11. Należy zbudować wieloletni program wspierania badań prowadzonych wspólnie przez polonistki/polonistów krajowych z polonistkami/polonistami zagranicznymi, a także platformy internetowe, na których badacze (z Polski i spoza Polski) będą prowadzić dyskusje naukowe oraz łączyć się w celu podejmowania wspólnych inicjatyw i realizacji grantów, jak np. (choć w znacznie szerszym zakresie) geopolonistyka.

Dydaktyka

12. Należy wspierać wszystkie programy nauczania polonistycznego, a specjalnie dofinansowywać programy studiów, w których komponent polonistyczny łączony jest z częścią studiów porównawczych, studiów o regionie Europy Środkowej (i in.), pod warunkiem, że przyjęto w nich naukę języka polskiego. Dofinansować należy studia dwu- i wielojęzyczne z komponentem polonistycznym.

13. Niezbędne jest specjalne wsparcie dla osób rozpoczynających naukę języka polskiego za granicą, należy też zdecydowanie rozszerzyć programy finansujące ich przyjazdy do Polski.

14. Należy stworzyć programy ministerialne finansujące różne formy współpracy dydaktycznej polonistyk krajowych z polonistykami zagranicznymi, także liczne rodzaje studiów dwudyplomowych oraz wymianę studencką między polonistykami zagranicznymi i krajowymi (stypendia rządu polskiego).

15. Zdecydowanie należy rozszerzyć programy finansowania lektorów i katedr języka polskiego za granicą, aby wspierać słabnące polonistyki zagraniczne i sprzyjać otwieraniu nowych. Wypada zacząć od starannego rozpoznania sytuacji istniejących (jeszcze!) polonistyk lub tzw. opcji polskich na europejskich i pozaeuropejskich uniwersytetach i podjąć wszelkie możliwe wysiłki w celu powstrzymania ich likwidacji lub redukcji do poziomu lektoratu (nauczania języka polskiego jako obcego). Należy również uruchomić systemowe wsparcie ich potencjału naukowego, dydaktycznego i ekonomicznego, które powinno stać się wspólnym celem (zadaniem) polskiej dyplomacji i polskich uniwersytetów oraz odpowiednich instytutów PAN.

16. Strategicznego wsparcia finansowego wymaga kształcenie tłumaczy na język polski, w tym tworzenie specjalności i innych ścieżek polonistycznego kształcenia przekładowego.

17. Glottodydaktyka polonistyczna powinna być objęta strategicznym wsparciem ministerialnym. Należy rozbudować programy finansujące badania nad wszystkimi rodzajami wiedzy glottodydaktycznej (nauczanie w środowiskach migrantów, nauczanie dzieci z rodzin dwujęzycznych, interkomprehensja, techniki nauczania online, narzędzia TIK i in.).

18. Należy wspierać finansowo oraz badać nauczanie języka polskiego we wszelkich aktywnych formatach dwu- i wielojęzycznych za granicą, np. nauczanie języka polskiego podobnie jak ma to miejsce w przypadku japońskiego i niemieckiego w ośrodku naukowym w Kurytybie.

19. Należy zbudować agendę ministerialną wspierającą oraz nagradzającą polonistyki krajowe budujące nowe polonistyki zagraniczne z partnerami akademickimi (finansowanie badań, fundusze stypendialne, środki na specjalne materiały dydaktyczne i in.).

Obszar piąty:

Polonistyka cyfrowa

Diagnoza

1. Humanistyka przechodzi transformację infrastrukturalną, w ramach której ucyfrowieniu zostają poddawane klasyczne metody, narzędzia i sposoby komunikacji. Należy odróżnić humanistykę cyfrową – pojmowaną jako zestaw najnowszych metod i podejść badawczych, eksperymentujących z narzędziami – od metod cyfrowych w humanistyce, czyli włączania tychże metod i infrastruktur do tradycyjnych badań w ramach dyscyplin. Innymi słowy, osoby uprawiające humanistykę nie muszą dysponować zaawansowaną wiedzą informatyczną, statystyczną, nie muszą znać kodu programistycznego – są przede wszystkim zainteresowane wykonywaniem swojej pracy i stopniowo włączają do swych warsztatów cyfrowe udogodnienia. Badacze i badaczki aspirujący zaś do miana humanistów cyfrowych zajmują się z kolei rozwijaniem tych metod, udostępnianiem ich w ramach infrastruktury i szkoleniem zainteresowanych badaczy.

2. Długofalowe prace dokumentacyjne przekształcają się w infrastrukturę badawczą. Bibliografie, leksykony, słowniki, korpusy, edycje krytyczne podlegają przekształceniu z narzędzia wspomagającego badania w infrastrukturę badawczą badania te umożliwiającą. Gromadzone w ten sposób dane w sposób kumulatywny łączą się z sobą i innymi ustrukturyzowanymi zbiorami danych.

3. Transformacji podlegają wszystkie etapy procesu badawczego, od znajdowania i pozyskiwania danych, poprzez ich przechowywanie, aż po analizę, interpretację i publikację – w ich trakcie badacze i badaczki korzystają dziś z metod i narzędzi cyfrowych. Wyszukiwanie materiałów odbywa się online za pomocą wyszukiwarek, specjalistycznych baz danych czy nawet sieci społecznościowych. Dostęp do źródeł jest możliwy dzięki kumulatywnemu przyrostowi liczby materiałów za sprawą prac digitalizacyjnych i publikowania danych badawczych powstałych w innych projektach. Dokumenty, z którymi pracujemy, adnotujemy znacznikami cyfrowymi, co pozwala lepiej z nich korzystać (np. podczas wyszukiwania treści) i łatwiej łączyć z innymi materiałami oraz tekstami. Analiza i interpretacja są wspomagane cyfrowo. Nowe cyfrowe formy publikacji pozwalają nam uwolnić się od ograniczeń drukowanego tomu i powiązać wypowiedź naukową z danymi czy ikonografią.

Cele

1. Polonistyka cyfrowa jako przedsięwzięcie interdyscyplinarne i międzysektorowe powinna stać się wizytówką polskiej humanistyki jako dyscyplina przetwarzająca i udostępniająca szeroki zasób danych badawczych i tekstów kultury polskiej szerokim kręgom odbiorców, a także wdrażająca wytyczne i dobre praktyki z zakresu otwartej nauki.

2. Głównym zadaniem polonistyki powinno być opracowywanie tekstów kultury polskiej dla jak najliczniejszej grupy odbiorców. Cała polska literatura w różnych wersjach edytorskich (także w przekładzie) do pobrania w dowolnych formatach – dostępna dla czytelników.

3. Cyfrowe edycje dzieł opracowane standardowo wraz ze skanami oryginałów powinny być dostępne w bezpiecznych repozytoriach do dalszych badań.

4. Efekty projektów badawczych, wszystkie publikacje i monografie powinny być otwarte, a wszystkie dane badawcze, w tym opracowania kwerend archiwalnych, udostępniane na zasadach FAIR.

Środki

1. Należy zapewnić wsparcie dla infrastruktur badawczych umożliwiających prowadzenie badań polonistycznych. Infrastruktury badawcze mają za zadanie wspierać naukowców na różnych etapach pracy badawczej. Takie infrastruktury, jak archiwa, biblioteki czy galerie, mają długą historię w naukach społecznych. Transformacja cyfrowa dostosowała infrastruktury do współczesnych potrzeb nauki, umożliwiając im świadczenie różnych rodzajów wsparcia, takich jak dostęp do materiałów i usług, szkolenia i edukacja, a nawet rzecznictwo wśród fundatorów i decydentów w sprawach istotnych dla społeczności. Infrastruktury powinny umożliwiać: a) gromadzenie materiałów dotyczących szeroko pojętej kultury i społeczeństwa polskiego oraz b) zaawansowane badania z wykorzystaniem metod cyfrowych. Infrastruktury polonistyczne powinny ściśle współpracować z europejskimi infrastrukturami badawczymi (DARIAH, CLARIN, OPERAS), by umożliwić transfer wiedzy i technologii, a także zapewnić widoczność międzynarodową danych polonistycznych.

2. Polonistyka powinna wypracować i wdrożyć krajowe wytyczne w zakresie humanistycznych danych badawczych, by wykorzystać ich kumulatywny przyrost. Dostosowanie naszych praktyk badawczych do współczesnych standardów FAIR pozwoli rozwinąć w pełni potencjał i zaistnieć opracowywanym przez nas materia-

łom, także w dydaktyce polonistycznej. Polonistyka może w tym zakresie odegrać rolę pionierską i przecierać szlak innym dyscyplinom, które mogą korzystać z jej danych i infrastruktury.

3. Programy nauczania polonistów powinny zapewnić studentom kontakt z metodami innych dyscyplin, w szczególności nauk społecznych i informatyki. Dopiero interdyscyplinarne spojrzenie na problematykę badawczą pozwala w pełni wykorzystać potencjał metod cyfrowych.

4. Polonistyczne praktyki i wytwory cyfrowe – jak cyfrowe edycje naukowe, leksykony, bibliografie, biografie, naukowy kod programistyczny czy zbiory danych badawczych – muszą być zaliczane do dorobku w ramach ewaluacji pracowników i jednostek naukowych. Bez tego komponentu trudno oczekiwać od badaczek i badaczy, zwłaszcza w początkowych etapach kariery naukowej, poświęcania czasu na takie czynności, jak rozwijanie baz danych, oprogramowania, publikowanie zbiorów danych czy edycji cyfrowych.

5. Budowa i rozwój badań o ambicjach interdyscyplinarnych i międzynarodowych wymaga solidnych filarów, czyli otwartego dostępu do wiedzy i cyfrowych tekstów kultury. Konieczne jest zatem włączenie w obieg wiedzy polonistycznej (w ramach interdyscyplinarnego i międzyobszarowego myślenia o polonistyce) osiągnięć z dyscyplin takich, jak literaturoznawstwo, językoznawstwo, kulturoznawstwo czy historia, które z kolei będą mogły korzystać z materiałów i osiągnięć polonistyki.

Obszar szósty:

Polonistyczne studia nauczycielskie z przyszłością

(programowanie studiów licencjackich, magisterskich, doktoranckich)

Dydaktyka polonistyczna jest z natury rzeczy interdyscyplinarna: wykorzystuje języki nauk humanistycznych, łączy metodologie literaturoznawcze i językoznawcze z podejściem pedagogicznym, wiedzą psychologiczną, warsztatem socjologicznym i innymi dziedzinami. Również nauczycielskie studia polonistyczne mają charakter holistyczny. Przygotowują nauczycieli, którzy w swojej pracy uwzględniają literaturę, język, kulturę. Świadomość formacyjnej funkcji ich działań zmusza do uwzględniania w kształceniu studentów i w pracach naukowych kwestii związanych z polityką oświatową, przemianami cywilizacyjnymi, warunkami społecznymi wpływającymi na zmiany możliwości i potrzeb uczniów. Powstanie dyscypliny „polonistyka” jest zatem w odniesieniu do dydaktyki prawnym usankcjonowaniem istniejącego stanu rzeczy.

Dyskusja na temat nowej dyscypliny stanowi dobrą okazję do refleksji na temat polonistycznych studiów nauczycielskich. Jak wynika z wniosków formułowanych podczas kolejnych Kongresów Dydaktyki Polonistycznej, warto różnicować programowanie studiów – uwzględnić wybrane kierunki kształcenia, zwracając szczególną uwagę na cele ogólnohumanistyczne, dotyczące człowieka i środowiska, nowe kierunki badań z zakresu dydaktyki polonistycznej, a także wpływ rozwoju sztucznej inteligencji na przyszłość edukacji polonistycznej.

Funkcja formacyjna edukacji polonistycznej

1. Powinniśmy rozwijać postawy zaufania i wzajemnej akceptacji, co w praktyce oznacza zastąpienie praktyk kontroli praktykami wsparcia, a także tworzenie klimatu sprzyjającego uczeniu się na wszystkich etapach edukacji.

2. Należy w programowaniu studiów uwzględnić szeroko rozumianą etykę lektury. Oznacza to zarówno rozumienie roli literatury jako medium uczącego szacunku wobec głosu Innego, jak i – kształcenie derridiańskiej postawy odpowiedzialności w lekturze, przeciwstawianie się bylejakości lektury, powszechnym

praktykom zastępowania literatury przez streszczenia i zastępowania umiejętności interpretacyjnych umiejętnościami zdawania egzaminów bez potrzeby czytania.

3. Konieczne jest eksponowanie etyki języka (uczenie skutecznej i etycznej komunikacji, rozumienia tego, co czytamy i czego słuchamy, rozwijanie umiejętności prowadzenia konkluzywnej i niekonfrontacyjnej dyskusji).

4. Coraz ważniejsze staje się akcentowanie przemian społecznych i kulturowych na rzecz zrównoważonego rozwoju, neutralności klimatycznej, zaangażowania obywatelskiego; wskazywanie na rolę wielokulturowości i międzykulturowości.

5. Nie można traktować języka polskiego jako przedmiotu, który powinien służyć wyłącznie realizowaniu podstawy programowej. Konieczne jest pozostawienie przestrzeni na lektury dodatkowe, lekcje problemowe, zmienne tempo pracy w ścisłym związku ze specyfiką konkretnej klasy/grupy.

6. Wskazane byłoby uruchomienie inicjatyw zmierzających do wprowadzenia w jednostkach kształcących nauczycieli innych przedmiotów różnych form przygotowania polonistycznego, ze szczególnym naciskiem na kulturę języka.

7. Uniwersytety powinny mocniej zaangażować się na rzecz podniesienia prestiżu zawodu nauczyciela, aby można było realizować cele formacyjne.

Wieloaspektowe ukierunkowanie badań z zakresu dydaktyki polonistycznej

8. Formalne uznanie interdyscyplinarności jako cechy swoistej polonistycznych badań z zakresu dydaktyki powinno zmniejszyć wątpliwości podczas oceny dorobku badawczego w procedurach awansowych.

9. Polonistyczne studia doktoranckie winny umożliwić doktorantom podejmowanie tematów dysertacji łączących szkolną empirię z kierunkami rozwoju współczesnej humanistyki.

10. Zwolnienie z konieczności przypisywania się polonistów do jednej zbyt wąsko pojmowanej dyscypliny, a także docenienie polonistycznych prac dotyczących dydaktyki wiązać się powinno ze wzmocnieniem rangi czasopism otwartych na problematykę edukacyjną.

11. Badania inter- i transdyscyplinarne (współpraca z teatrologami, filmoznawcami, historykami, filologami, biologami, medioznawcami etc.) powinny mieć znaczący wpływ na integrację międzyprzedmiotową na niższych etapach edukacji oraz tworzenie interdyscyplinarnych form edukacyjnych na wyższych etapach.

12. Warto promować ważne tematy i nowe obszary badań w ramach dydaktyki języka, literatury, kultury (ekologia, ageizm, nierówności społeczne, przemoc słowna, migracje, cyberkultura, język mediów etc.).

13. W tworzeniu programów wskazane jest wykorzystywanie miejsc wspólnych w nauczycielskich programach studiów polonistycznych i innych dyscyplin (głównie literaturoznawczych, językoznawczych i kulturoznawczych).

Przyszłość humanistyki wobec siły AI

Biorąc pod uwagę dynamiczny i nieunikniony rozwój sztucznej inteligencji, należy podjąć refleksję nad następującymi kwestiami:

14. Jakie wyzwania stawia przed dydaktyką polonistyczną (w zakresie celów, metod nauczania/uczenia się i ewaluacji) konieczność zmierzenia się z rozwojem sztucznej inteligencji (np. ChatGPT)?

15. Jaką rolę może odegrać kształcenie polonistyczne w udzieleniu odpowiedzi na pytania o rolę umiejętności językowych i znaczenie literatury, o istotę dziedzictwa i dróg jego ocalania, o sposoby uczenia interpretacji?

16. Jak przygotowywać młodych ludzi do odpowiedzialnego współtworzenia kultury (także w sieci)?

17. Jak rozwijać kompetencje przyszłości (komunikacja, kooperacja, kreatywność, krytyczne myślenie) pozwalające na zmierzenie się z zagrożeniami AI?

Wpływ przemian cywilizacyjnych na edukację polonistyczną

W programowaniu nauczycielskich studiów polonistycznych istnieje konieczność brania pod uwagę uwarunkowań cywilizacyjnych, a zatem ważne są:

18. Edukacyjne możliwości nadążania za zmieniającym się wyposażeniem kulturowym i potrzebami uczniów/studentów.

19. Powiązanie między dydaktyką szkolną i akademicką (znajomość swoistości polonistyki szkolnej i specyfiki potrzeb współczesnego ucznia powinny być podstawą do modyfikowania programów nauczycielskich studiów uniwersyteckich).

20. Reguła, że badania naukowe i szkolna praktyka, a nie zwroty polityczne, decydują o modyfikacji szkolnych programów nauczania i standardów kształcenia nauczycieli.

21. Inkluzja (w programach studiów nauczycielskich należy akcentować otwarte podejście do zróżnicowanych potrzeb i możliwości uczniów/studentów, np. z niepełnosprawnością, do różnych stylów uczenia się i konsekwencji migracji;

konieczne jest wzmocnienie kompetencji glottodydaktycznych oraz umiejętności indywidualizacji i personalizacji procesu kształcenia).

22. Internacjonalizacja (otwartość na międzynarodowe doświadczenia i badania edukacyjne).

Modele i programy studiów polonistycznych

23. Postulujemy pozostawienie uniwersytetom możliwości odmiennego projektowania programów kształcenia nauczycieli polonistów, uwzględniającego specyficzne potrzeby regionu.

24. Uczelnie powinny zapewniać środowisko możliwie bezpieczne i otwarte dla modeli zarówno tradycyjnych, jak i innowacyjnych, jednak zapewniających solidne połączenie wykształcenia polonistycznego i przygotowania metodyczno-pedagogiczno-psychologicznego z różnorodnością możliwości wyboru form praktyki (śródrocznej, ciągłej) w szkołach różnych typów (szkolnictwo ogólnokształcące, branżowe, integracyjne, specjalne).

25. Powinno się zapewniać ciągłość procesu edukacyjnego przez organizowanie współpracy między szkołą a uniwersytetem, wspólne projekty edukacyjne, współdziałanie w zakresie realizacji praktyk szkolnych, traktowanie tutoringu akademickiego jako formy przygotowania do personalizacji kształcenia w szkole, wdrażanie do LLL przez ofertę uniwersytetów w zakresie wspierania praktykujących nauczycieli, aktualizowania ich wiedzy, pogłębiania kompetencji.

26. Studia nauczycielskie powinny promować krajową i międzynarodową mobilność studentów, poszerzającą doświadczenia dydaktyczne (praktyki w szkołach polonijnych, staże w zagranicznych ośrodkach kształcenia nauczycieli, udział w międzynarodowych projektach edukacyjnych).

Autorzy rekomendacji

Obszar pierwszy: Szanse polonistyki i jej społeczna rola

Przewodniczący: dr hab. **Grzegorz Olszański**, prof. UŚ (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

prof. dr hab. **Tomasz Mika** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

prof. dr hab. **Andrzej Skrendo** (Uniwersytet Szczeciński)

prof. dr hab. **Jacek Warchala** (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

dr hab. **Dariusz Skórczewski**, prof. KUL (Katolicki Uniwersytet Lubelski)

Obszar drugi: Przedmioty badań polonistycznych

Przewodnicząca: prof. dr hab. **Inga Iwasiów** (Uniwersytet Szczeciński)

prof. dr hab. **Przemysław Czaplinski** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

prof. dr hab. **Ewa Szczesna** (Uniwersytet Warszawski)

prof. dr hab. **Elżbieta Winiecka** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

dr hab. **Ewa Hoffmann-Piotrowska**, prof. UW (Uniwersytet Warszawski)

dr hab. **Urszula Kowalczuk**, prof. UW (Uniwersytet Warszawski)

dr hab. **Paweł Rodak**, prof. UW (Uniwersytet Warszawski)

dr hab. **Tomasz Tomasik**, prof. AP (Akademia Pomorska w Słupsku)

dr hab. **Marta Wojtkowska-Maksymik** (Uniwersytet Warszawski)

dr **Piotr Kubiński** (Uniwersytet Warszawski)

Obszar trzeci: Infrastruktura polonistyki (ewaluacja, granty, wydawnictwa, czasopisma, konkursy, miejsce polonistyki w strukturach uczelni)

Przewodniczący: dr hab. **Jarosław Fazan**, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński)

prof. dr hab. **Adam Dziadek** (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

prof. dr hab. **Renata Przybylska** (Uniwersytet Jagielloński)

prof. dr hab. **Witold Sadowski** (Uniwersytet Warszawski)

dr hab. **Jerzy Borowczyk**, prof. UAM (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

dr hab. **Tomasz Cieślak**, prof. UŁ (Uniwersytet Łódzki)

dr hab. **Katarzyna Drózdź-Łuszczak**, prof. UW (Uniwersytet Warszawski)

Obszar czwarty: Międzynarodowość polonistyki

Przewodniczący: prof. dr hab. **Tomasz Mizerkiewicz** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

prof. dr hab. **Tomasz Chachulski** (Instytut Badań Literackich PAN)

prof. dr hab. **Anna Dąbrowska** (Uniwersytet Wrocławski)

prof. dr hab. **Małgorzata Mikołajczak** (Uniwersytet Zielonogórski)

prof. dr hab. **Joanna Orska** (Uniwersytet Wrocławski)

prof. dr hab. **Magdalena Popiel** (Uniwersytet Jagielloński)

prof. dr hab. **Jolanta Tambor** (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

prof. dr hab. **Rafał Zarębski** (Uniwersytet Łódzki)

dr hab. **Tomasz Bilczewski**, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński)

dr hab. **Katarzyna Drózdź-Łuszczak**, prof. UW (Uniwersytet Warszawski)

dr hab. **Agnieszka Karpowicz**, prof. UW (Uniwersytet Warszawski)

dr hab. **Ewa Rajewska**, prof. UAM (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

dr hab. **Magdalena Rembowska-Płuciennik**, prof. IBL PAN (Instytut Badań Literackich PAN)

dr hab. **Agata Roćko**, prof. IBL PAN (Instytut Badań Literackich PAN)

dr **Piotr Kajak** (Uniwersytet Warszawski)

Obszar piąty: Polonistyka cyfrowa

Przewodniczący: dr **Maciej Maryl** (Instytut Badań Literackich PAN)

dr hab. **Jan Rybicki**, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński)

dr hab. **Bartłomiej Szleszyński**, prof. IBL PAN (Instytut Badań Literackich PAN)

dr hab. **Tomasz Bielak** (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

dr hab. **Magdalena Derwojedowa** (Uniwersytet Warszawski)

dr **Monika Karwacka** (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

**Obszar szósty: Polonistyczne studia nauczycielskie z przyszłością
(programowanie studiów licencjackich, magisterskich, doktoranckich)**

Przewodnicząca: prof. dr hab. **Anna Janus-Sitarz** (Uniwersytet Jagielloński)
prof. dr hab. **Maria Kwiatkowska-Ratajczak** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

prof. dr hab. **Bernadeta Niesporek-Szamburska** (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

prof. dr hab. **Grażyna Tomaszewska** (Uniwersytet Gdański)

dr hab. **Krzysztof Biedrzycki**, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński)

dr hab. **Witold Bobiński**, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński)

dr hab. **Krzysztof Skibski**, prof. UAM (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

dr hab. **Magdalena Trysińska**, prof. UW (Uniwersytet Warszawski)

dr hab. **Małgorzata Wójcik-Dudek**, prof. UŚ (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

Konferencja Programowa
Ku Nowej Polonistyce

Redakcja
Barbara Konopka

Korekta
Marzena Marczyk

Projekt okładki, opracowanie graficzne i łamanie
Małgorzata Pleśniar

Copyright © 2023 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

Konferencja Programowa Ku Nowej Polonistyce :
rekomendacje uczestników Konferencji Programowej
„Ku Nowej Polonistyce” : Uniwersytet Śląski
w Katowicach, 30 kwietnia 2023 / [redakcja
Barbara Konopka]. Wydanie I. – Katowice :
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2023

ISBN 978-83-226-4349-5
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-4350-1
(wersja elektroniczna)

Więcej informacji: **knp.us.edu.pl**

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Druk i oprawa
volumina.pl Sp. z o.o.
ul. Księcia Witolda 7-9
71-063 Szczecin

Wydanie I. Ark. druk. 2,0. Ark. wyd. 1,5. Papier Munken Polar 100g vol. 1.13.
Egzemplarze nie są przeznaczone do sprzedaży.

